

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шевцов А.І., Земляний М.Г., Вербинський В.В., Швитай В.В. Формування

енергетичних балансів держави в контексті енергетичної безпеки: Тези доповідей міжнародної конференції „Енергетична безпека Європи. Погляд у 21 століття”. – Київ: УЕЗ, 2001. – С. 76-81.

Анотація. В статті приведена методика расчета уровня энергетической безопасности. Предложены и обоснованы факторы энергетической безопасности, сгруппированные по иерархическому принципу.

Ключевые слова: энергетическая безопасность, факторы энергетической безопасности, методика расчета уровня энергетической безопасности, энергоёмкость.

Summary. To the article methodology of calculation of power strength security is driven. The factors of power safety, that is grouped on hierarchical principle, are offered and reasonable.

Keywords: power safety, factors of power safety, methodology of calculation of power strength security, power-hungryness.

Рецензент д.е.н., професор ОНЕУ Янковий О.Г.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 65.012

СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Лотарев А. Г., нач. управління міжнародного співробітництва (УЕП «КРОК»)

Розглянуто сучасний стан системи економічної безпеки м'ясопереробних підприємств. Визначено основні проблеми та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: економічна безпека, м'ясопереробні підприємства, фактори впливу на економічну безпеку.

Постановка проблеми. Економічний стан в Україні характеризується наявністю значної кількості факторів як внутрішніх, так і зовнішніх, які впливають на функціонування як держави в цілому, так і окремих сегментів економіки зокрема. Швидкі зміни економічної ситуації в країні, що, зокрема, пов'язані зі світовою продовольчою та фінансовою кризами, вимагають посилення уваги до виробників і переробників м'ясної продукції та до вирішення проблеми мінімізації загроз та забезпечення економічної безпеки їх функціонування та розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти вдосконалення системи економічної безпеки суб'єктів господарювання сучасності відображені у працях сучасних науковців, а саме: І.А. Белоусової, О.А. Кириченко, М.П. Денисенка, В.С. Сідака, С.М. Лаптева, С.А. Єрохіна, О.І. Захарова, П.Я. Пригунова, Г.В. Козаченка, О.М. Ляшенко, М.В. Куркіна, Л.Г. Шемяєвої та інших вчених [1-8].

Українські науковці роблять вагомий внесок у розробку понятійного апарату теорії економічної безпеки підприємства, класифікації загроз, механізмів забезпечення економічної безпеки та надають пропозиції щодо критеріїв оцінки стану економічної безпеки суб'єктів господарювання. Дослідженнями різних аспектів розвитку вітчизняної м'ясної промисловості займаються такі вчені як Г. Кундєєва, І. Корнієнко, Н. Московська та ін. [9-11].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Система економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності є предметом багатьох наукових досліджень та дискусій, у межах яких розглядаються різні аспекти її формування та удосконалення. Окремо ж досліджуються і загальні питання функціонування підприємств м'ясопереробної галузі. При цьому, проблеми забезпечення економічної безпеки таких підприємств, що є досить актуальними з огляду на фінансову та продовольчу кризи, мало досліджені в працях зарубіжних та вітчизняних учених.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз характеру впливу факторів на стан та розвиток системи економічної безпеки м'ясопереробних підприємств України.

Для досягнення визначеної мети було виконано наступні завдання:

– здійснено характеристику м'ясопереробних підприємств, як предмету досліджень з економічної безпеки;

– оцінено вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на стан економічної безпеки м'ясопереробних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з Законом України «Про безпечність та якість харчових продуктів» [12] суб'єктом господарювання є юридична особа незалежно від форми власності, а також фізична особа – суб'єкт підприємницької

діяльності, які здійснюють постачання м'яса, вирощування тварин і птиці та постачання сировини для виробництва м'яса, а також виробництво і переробку м'яса, м'ясної сировини та м'ясних продуктів; виробником є фізична або юридична особа (її філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, представництва), що здійснює господарську діяльність з виробництва харчових продуктів, харчових добавок, ароматизаторів, дієтичних добавок, допоміжних матеріалів для переробки та допоміжних засобів і матеріалів для виробництва з метою введення їх в обіг, а також обіг; виробництво - господарська діяльність, пов'язана з виробленням об'єктів санітарних заходів, включаючи всі стадії технологічного процесу, у тому числі виготовлення, підготовку, змішування та пов'язані з цим процедури, обробку, наповнення, пакування, переробку, відновлення та інші зміни стану об'єкта; м'ясопереробні підприємства – потужності будь-якої форми власності, що здійснюють переробку м'яса ... з метою отримання готових харчових продуктів. [12] Функції м'ясопереробних підприємств як суб'єктів господарювання в економіці держави наступні: формування конкурентного середовища; надання гнучкості ринковій економіці завдяки оперативному реагуванню на зміни кон'юнктури ринку; вирішення проблеми зайнятості під час циклічних спадів та структурних зрушень економіки; участь у формуванні продовольчої безпеки країни; пом'якшення соціальної напруги і демократизація ринкових відносин шляхом формування середнього класу підприємців; сприяння соціально-політичній стабільності суспільства; відкриття простору вільному вибору шляхів і методів роботи на користь суспільства та забезпечення власного добробуту. Враховуючи важливу роль м'ясопереробних підприємств в економіці держави, постає актуальність дослідження факторів, що впливають на їх економічну безпеку, та розробки рекомендацій для зміцнення їх системи економічної безпеки.

Насьогодні на економічну безпеку підприємств впливає безліч факторів. Із внутрішніми факторами підприємство може боротися застосовуючи власні можливості. Вплив зовнішніх факторів підприємство може лише передбачити, аналізуючи їх, спираючись на наукові розробки та дослідження. Під факторами розуміють умови здійснення господарських процесів і причини, що впливають на ці процеси. Фактори взаємозалежні між собою і впливають на результати діяльності підприємства в різних напрямках: одні позитивно, інші – негативно. [3]

Спираючись на наукові дослідження, серед зовнішніх факторів, що впливають на економічну безпеку м'ясопереробних підприємств, можна виділити наступні:

- зацікавленість та прагнення учасників ринкової діяльності не допустити посилення

конкурентів;

- втручання в діяльність підприємства державних фінансових та інших організацій;
- залежність від сировинних ресурсів;
- недосконалість фінансової, організаційної та інформаційної інфраструктури підтримки конкурентоспроможності продукції, що випускається;
- надмірна відкритість економіки України, невиважена лібералізація зовнішньоекономічної діяльності;
- недосконала система збереження таємниць економічного характеру;
- відтік за кордон інтелектуальних і трудових ресурсів;
- витіснення України з частини зовнішніх ринків збуту продукції, зокрема, в країнах СНД і Східній Європі;
- витіснення іноземними товарами вітчизняної продукції з внутрішнього ринку;
- розбіжність цілей присутнього в Україні іноземного капіталу та інтересів економічного розвитку України;
- застарілі виробничі технології; енергетична залежність країни;
- неефективність управління державним сектором економіки, зловживання при здійсненні приватизаційних процесів;
- недосконалість національного законодавства, пов'язаного з управлінням економічними процесами;
- низький рівень інвестиційної діяльності;
- невиважене реформування відносин власності, відсутність ефективного власника приватизованого майна;
- високий рівень лобізму під час ухвалення законів та управлінських рішень;
- низька ефективність бюджетної, податкової та банківської систем;
- недосконала фінансово-бюджетна система, неефективність системи контролю за витратами бюджетних коштів, невчасне прийняття державного бюджету;
- високий рівень «тіньової» економіки, посилення її криміналізації;
- необґрунтоване зростання цін на споживчому ринку, відсутність паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію;
- соціальна незахищеність значної частини населення, зростання бідності;
- низький платоспроможний споживчий попит населення;
- погіршення фізичного і духовного здоров'я населення, моральна деградація особи, сім'ї, суспільства;
- наявність у суспільстві соціальної напруженості;

- зростання економічних злочинів; корупція в органах державної влади і управління;
- перетворення української економіки в об'єкт протидії політичних угруповань та мафіозних структур;
- загрозливий стан науки, освіти, культури, довкілля. [13]

Системи економічної безпеки повинні бути орієнтовані на збереження функціонування й розвиток підприємств відповідно до їх статутних цілей, визначеної місії, підтримки стану юридичних і економічних відносин, організаційних зв'язків, матеріальних й інтелектуальних ресурсів, за яких гарантується стабільність діяльності, комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток підприємства.

Економічну безпеку м'ясопереробних підприємств можна розглядати в контексті таких принципів сучасного менеджменту:

- своєчасна реакція на зміни в зовнішньому середовищі;
- наявність стратегічного бачення підприємства, тобто чітке уявлення про те, яким воно повинно бути;
- ситуаційний підхід до управління, яким визнається важливість швидкості й адекватності реакції, що забезпечують адаптацію підприємства до умов його існування.

Останні двадцять років вітчизняні м'ясопереробні підприємства перебувають у складній ситуації. Їхні системи економічної безпеки повинні працювати на вирішення завдань, які ставить перед ними сьогодення та протистояти наступним загрозам:

- дефіцит сировини. Політична і економічна нестабільність негативно позначилися на тваринницькому комплексі України. Упорівнянні з 1990 р., поголів'я великої рогатої худоби скоротилося більш, ніж у 4 рази, свиней – майже у 3 рази, птиці – у 1,5 рази. Як свідчать дані Держкомстату, на 01.01.2010 в усіх категоріях господарств поголів'я великої рогатої худоби становило 4,9 млн гол., свиней – 7,1 млн гол., птиці – 191 млн голів (1990 р. – 25,2 млн гол., 19,9 млн гол., 255,1 млн гол. відповідно). Виробництво м'яса всіх видів у забійній вазі на 1.01. 2010 р. склало 2,7 млн т, проти 4,36 млн т. у 1990 р. [9];
- залежність від імпорту. Дефіцит м'ясної сировини позначився на експортно-імпортній складовій м'ясної промисловості. Імпорт м'яса та м'ясопродуктів в Україну збільшився з 34 тис. т у 2000 р. до майже 500 тис. т у 2010 р. Країна стає імпортозалежною. Можна стверджувати, що яловичина стає стратегічним ресурсом для вітчизняних виробників ковбасних виробів;
- зміна структури м'ясопереробки у бік нарощування виробництва готових видів продукції, насамперед ковбасних виробів та напівфабрикатів, і скорочення виробництва м'яса;

• значне зростання цін на м'ясопродукцію, що вплинуло на рентабельність виробництва м'ясних продуктів і обмежило обсяги їх виробництва, а різке падіння добробуту населення України позначилося на обсягах споживання м'ясопродуктів (індекс споживчих цін на товари і послуги у 2008 р. склав 122,3%, найбільше подорожчали м'ясо та м'ясопродукти – на 34 %). [10];

• удорожчання супутніх послуг (за останніх два роки послуги транспортування подорожчали на 21%, водопостачання – на 29%, газ – на 35%);

• наростаюче протидія в товаропровідних ланцюгах (м'ясопереробні підприємства працюють на умовах, коли торговельні підприємства не здійснюють передоплату за отриману продукцію, а після її реалізації гроші повертають невчасно. Більше того, понад 10% продукції повертається м'ясопереробним підприємствам у зв'язку з закінченням терміну зберігання внаслідок завищення цін торговельними підприємствами.) [14];

• недоступні кредити;

• вступ до СОТ. (Західні підприємства оснащені передовою лабораторною технікою, сучаснішим обладнанням, мають беззаперечний досвід та відповідну систему стандартизації). Більшість вітчизняних виробників м'ясопродуктів не витримують конкуренції, якщо до нашого ринку з'явиться вільний доступ для західних виробників;

• стандартизація м'ясної продукції (гостро постає питання щодо розробки і впровадження національного стандарту України для м'ясо-рослинної продукції та продукції, що містить м'ясо);

• скорочення обсягів експорту м'ясної продукції через відмінності в контролі безпеки і якості продуктів в Україні, Росії і ЄС. [11]

Найбільш значущими внутрішніми факторами впливу на систему економічної безпеки м'ясопереробних підприємств є наступні:

• Низький рівень менеджменту. Від управління залежить правильність вибору стратегії розвитку підприємства, реалізації його місії, ефективної роботи тощо. Виявлення і вжиття заходів, спрямованих на запобігання загрозам економічній безпеці підприємства. Щоб забезпечити підприємству сталий економічний і фінансовий розвиток, надійний захист майна та персоналу фірми від впливу зовнішніх загроз, попередити небажані події, що можуть призвести до негативних наслідків менеджмент підприємства має бути висококваліфікованим та ефективним.

• Недоліки в організаційній структурі підприємства спричиняють неефективну його роботу, що впливає на його фінансовий стан, інвестиційну привабливість та рівень отримання прибутку.

• Низький рівень кваліфікації персоналу підприємства. Належний рівень економічної безпеки значно залежить від інтелекту та професіоналізму

працюючих на підприємстві кадрів, а також їх мотивації та підвищення матеріальної відповідальності робітників за результати своєї праці.

• Недоліки у виробничому процесі та низький рівень впровадження інновацій як у виробничу сферу, так і в сферу управління спричиняють втрату ефективності виконання замовлень, підвищують трудомісткість, що прямо впливає на розмір прибутку підприємства.

Висновки. Враховуючи ситуацію, що склалася, необхідно:

Для розробки ефективної стратегії економічної безпеки підприємства потрібно визначити інтереси, критерії та параметри стану економіки підприємства, чітко реагувати на зовнішні і внутрішні загрози економічній безпеці підприємства, оцінювати і проводити можливі заходи стабілізації, формування економічної політики підприємства шляхом:

• забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства.

• забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу м'ясопереробного підприємства завдяки досягненню високої ефективності менеджменту, оптимальній та ефективній організаційній структурі управління підприємством.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Белоусова І.А. Модернізація системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в процесі управління витратами: дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: 21.04.02: захищена 09.11.10р. затв. 24.12.10 р. / І.А. Белоусова. – К., 2010. – 457с.

2. Белоусова Н.Л. Угрозы и критерии оценки экономической безопасности / Н.Л. Белоусова // Вестник полоцкого государственного университета. – 2009. – № 4. – С. 26–30.

3. Економічна безпека суб'єктів господарювання в умовах глобальної фінансової кризи (теоретико-методологічний аспект): монографія / [О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, В.С. Сідак, С.М. Лаптев, С.А. Єрохін, О.І. Захаров, П.Я. Пригунов та інші]; УМБ Університету «КРОК». – К.: Дорадо, 2010. – 412 с.

4. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія / [О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, В.С. Сідак, С.М. Лаптев, С.А. Єрохін, О.І. Захаров, П.Я. Пригунов та ін.]. – К.: ІМБ Університету економіки та права «КРОК», 2010. – 412 с.

5. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія / О.А. Кириченко, В.С. Сідак, С.М. Лаптев, О.І. Захаров, П.Я. Пригунов та ін. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2008. – 403 с.

6. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – Лібра, 2003. – 280 с.

7. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємств: [навчальний посібник] / М.В. Куркін, В.Д. Панікаров, Д.В. Назренко. – Х.: ФОП О.Г. Павленко, ВД «Інжек», 2010. – 300 с.

8. Шемаєва Л.Г. Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі управління стратегічною взаємодією з суб'єктами зовнішнього середовища: [монографія] / Л.Г. Шемаєва / Рада нац. безпеки і оборони України, Нац. ін.-т. пробл. міжнар. безпеки. – НІПМБ, 2009. – 357 с.

9. Корнієнко І. Якість молочної та м'ясної продукції як основа конкурентоспроможності на ринку / І. Корнієнко // Мясное дело. – 2010. – № 1. – С. 15-17.

10. Московська Н. На захисті прав та інтересів усього суспільства / Н. Московська // Мясное дело. – 2010. – № 2. – С. 28-30.

11. Кундєєва Г.О. Сучасний стан та перспективи розвитку м'ясної промисловості України. / Г.О. Кундєєва // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Випуск 23. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 286 с.

12. Закон України „Про безпечність та якість харчових продуктів”/ Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1998. – № 19. – ст. 98.

13. Белоусова І.А. Управлінський облік – інформаційна складова системи економічної безпеки підприємства. Монографія / І.А. Белоусова. - К.: Дорадо-Друк, 2010. – 432 с.

14. Ринок м'яса и мясных продуктов Украины // Мясное дело. – 2010. – № 2. – С. 19-26.

Анотація. Рассмотрено современное положение системы экономической безопасности мясоперерабатывающих предприятий. Обозначено основные проблемы и предложено пути их решения.

Ключевые слова: экономическая безопасность, мясоперерабатывающие предприятия, факторы влияния на экономическую безопасность.

Summary. The modern position of economic security system of meat industry enterprises is examined. Author defined the main problems and proposed the ways of solution.

Keywords: economic security, meat industry enterprises, factors of influence to economic security.

*Рецензент к.е.н., доцент УЕП «КРОК» Літвін Н.М.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*